EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 9.7.2019.
COM(2019) 311 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o primjeni Direktive 2014/62/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o kaznenopravnoj zaštiti eura i drugih valuta od krivotvorenja, kojom se zamjenjuje Okvirnu odluku Vijeća 2000/383/PUP

1. UVOD

1.1. Kontekst

Direktiva 2014/62/EU[1] (dalje u tekstu „Direktiva”) o kaznenopravnoj zaštiti eura i drugih valuta od krivotvorenja donesena je 15. svibnja 2014. Države članice trebale su do 23. svibnja 2016. donijeti nacionalne mjere potrebne za usklađivanje s tom direktivom.

Direktiva je donesena na temelju članka 83. stavka 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, koji je pravna osnova za utvrđivanje „minimalnih pravila o definiranju kaznenih djela i sankcija u području osobito teškog kriminaliteta s prekograničnim elementima koji proizlaze iz prirode ili učinka takvih kaznenih djela ili iz posebne potrebe njihova zajedničkog suzbijanja.”

Direktivom se zamjenjuje Okvirna odluka Vijeća 2000/383/PUP[2] (dalje u tekstu „Okvirna odluka”) o povećanju zaštite kaznenim i drugim sankcijama protiv krivotvorenja povezanoga s uvođenjem eura.

Cilj je Okvirne odluke dopuniti odredbe Ženevske konvencije iz 1929. na području Europske unije. Ženevskom konvencijom utvrđena su pravila kojima se osigurava uvođenje strogih kaznenih i drugih sankcija za kaznena djela krivotvorenja, ali i pravila o jurisdikciji i suradnji. Od ratifikacije Ženevske konvencije dogovorene 20. travnja 1929. došlo je do određenog stupnja usklađivanja nacionalnog zakonodavstva u području zaštite od krivotvorenja novca.

1.2. Svrha i glavni elementi Direktive

Direktivom se dopunjuje i olakšava primjena Ženevske konvencije u državama članicama te se ona temelji na Okvirnoj odluci koja se ažurira dodatnim odredbama o razini sankcija, istražnim alatima te o analizi, utvrđivanju i otkrivanju krivotvorenih novčanica i kovanica eura tijekom sudskih postupaka.

Danska i Ujedinjena Kraljevina nisu sudjelovale u donošenju i ne podliježu primjeni Direktive u skladu s Protokolom 22. odnosno 21. Irska je odlučila sudjelovati u Direktivi.

Direktiva nije primjenjiva samo na euro nego i na druge valute, dok se neki njezini elementi mogu primijeniti samo na euro (članak 8. stavak 2. i članak 10.).

Glavni su elementi Direktive sljedeći:

[1] SL L 151, 21.5.2014., str. 1.
[2] SL L 140, 14.6.2000., str. 1.

- kriminalizacija, u osnovi, triju vrsta radnji, odnosno kaznenih djela „izrade", „distribuiranja" i „pripremanja", kao što je izrada sigurnosnih obilježja (članak 3.);
- odredbe o kaznama kojima se uvode najteža sankcija od najmanje pet godina za distribuiranje i najteža sankcija od najmanje osam godina za izradu krivotvorenog novca (članak 5.);
- teritorijalno načelo i izvanteritorijalna jurisdikcija (članak 8.);
- odredba na temelju koju su države članice obvezne osigurati mogućnost primjene određenih istražnih alata (članak 9.);
- odredba na temelju koje su države članice obvezne osigurati mogućnost analize krivotvorenih eura u nacionalnim centrima za analizu i nacionalnim centrima za analizu kovanica i u sudskim postupcima koji su u tijeku, a radi otkrivanja daljnjih krivotvorina (članak 10.).

1.3. Područje primjene izvješća

U izvješću se ocjenjuje primjena Direktive u skladu s člankom 12. Direktive kojim se propisuje da Komisija mora Europskom parlamentu i Vijeću dostaviti izvješće u kojem se ocjenjuje u kojoj su mjeri države članice poduzele mjere potrebne za usklađivanje s Direktivom.

Opis i analiza u ovom izvješću uglavnom se temelje na informacijama koje su države članice dostavile Komisiji u obavijestima o nacionalnim mjerama za prenošenje Direktive u nacionalno zakonodavstvo[3].

Izvješće je usmjereno na mjere koje su države članice dosad poduzele kako bi provele Direktivu njezinim prenošenjem u svoje nacionalno pravo. U njemu se ocjenjuje jesu li države članice provele Direktivu u zadanom roku te ispunjuje li nacionalno zakonodavstvo ciljeve i zahtjeve Direktive.

U vrijeme izrade ovog izvješća sve su države članice izvijestile o prenošenju Direktive, osim Irske.

2. OPĆA OCJENA

Komisijin je glavni cilj osigurati da sve države članice prenesu zahtjeve Direktive u svoje nacionalno pravo kako bi se osigurale djelotvorne i učinkovite kaznenopravne mjere za zaštitu eura i svih drugih valuta čiji je optjecaj na primjeren način zakonski odobren u svim državama članicama.

[3] Nakon roka za prenošenje, 23. svibnja 2016., devet država članica nije dostavilo informacije o mjerama za prenošenje ili je dostavilo informacije o samo djelomičnom prenošenju Direktive. Stoga je Komisija tim državama članicama poslala službene opomene zbog nedostavljanja informacija ili dostavljanja djelomičnih informacija.

Komisija je počela provoditi ocjenu usklađenosti nacionalnih mjera s Direktivom čim su države članice izvijestile o njima.

Većina država članica propisno je prenijela članke 3. i 4. Direktive o kriminalizaciji određenih kaznenih djela, odredbe članka 5. o kaznama kojima se uvodi najteža sankcija od najmanje pet godina za distribuiranje i najteža sankcija od najmanje osam godina za izradu krivotvorenog novaca te odredbu članka 9. na temelju koje su države članice obvezne osigurati mogućnost primjene određenih istražnih alata.

Međutim, zabilježeno je nekoliko problema s prenošenjem koji su se ponavljali.

- Kaznena djela pripremanja iz članka 3. stavka 1. točke (d) Direktive nisu prenesena u nacionalno pravo kao samostalna kaznena djela (*sui generis*). Umjesto toga, u nizu država članica kaznena djela pripremanja smatrala su se kaznenim djelima pokušaja izrade. Time bi se podrazumijevala namjera počinjenja kaznenog djela izrade kao dodatni sastavni element kaznenih djela pripremanja. Međutim, u Direktivi se ne zahtijeva taj element.
- Još jedan, manje čest, ali važan problem koji se ponavljao odnosi se na prenošenje članka 5. Direktive o minimalnim najtežim sankcijama za kaznena djela iz članaka 3. i 4. Neke su države članice, protivno Direktivi, utvrdile zasebne kategorije blažih/manjih ili nekvalifikatornih oblika kaznenih djela iz članaka 3. i 4. Direktive, pri čemu su kazne ostale ispod razine koja se zahtijeva Direktivom.
- Nadalje, velika većina država članica čija je valuta euro nije prenijela članak 8. stavak 2. točku (b) Direktive kojom se od država članica čija je valuta euro zahtijeva da uspostave jurisdikciju za predmete u kojima su krivotvorene novčanice ili kovanice eura otkrivene na njihovu državnom području, ali su kaznena djela iz članaka 3. i 4. počinjena izvan njihova državnog područja.
- Nadalje, velika većina država članica nije na odgovarajući način prenijela članak 10. Direktive o slanju zaplijenjenog krivotvorenog novca nacionalnom centru za analizu/nacionalnom centru za analizu kovanica. Točnije, odredbe o kašnjenju u prijenosu uzoraka krivotvorina, utvrđivanju tijela nadležnog za njihovo slanje i svrsi slanja (radi analize, utvrđivanja i otkrivanja daljnjih krivotvorina) često se nisu odgovarajuće prenijele.
- Gotovo nijedna država članica nije uopće prenijela članak 11. Direktive, o statistici.

Uzimajući u obzir prethodno navedene probleme u pogledu usklađenosti i probleme navedene u odjeljku 3., Komisija će poduzeti sve primjerene mjere, uključujući, ako je potrebno, pokretanje postupka zbog povrede u skladu s člankom 258. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, kako bi osigurala usklađenost s Direktivom u cijeloj Europskoj uniji.

U odjeljku 3. nalazi se ocjena problema u pogledu prenošenja koja se odnosi isključivo na elemente same odredbe. Neizravni problemi u pogledu prenošenja odredbi na koje se

upućuje, kao što je upućivanje u člancima 4. i 5. na članak 3., razmatraju se u okviru odredbi na koje se upućuje.

3. SPECIFIČNE TOČKE OCJENE

3.1. Definicije (članak 2.)

U članku 2. pojmovi „novac" i „pravna osoba" definirani su za potrebe Direktive. Sve države članice poštuju definicije tih pojmova. Ako u nacionalnom pravu ne postoje izričite definicije, u nacionalnom zakonodavstvu upotrebljava se pojam „valuta" ili „novac". Više država članica upotrebljava pojam „novac" umjesto pojma „valuta". Slično tomu, pojam „pravna osoba" postoji u svim državama članicama te je taj pojam izričito definiran u nacionalnom pravu većine država članica. Većina država članica izričito isključuje države, javna tijela koja izvršavaju državne ovlasti i javne međunarodne organizacije iz definicije „pravne osobe", u skladu s Direktivom.

3.2. Kaznena djela (članak 3.)

Na temelju članka 3. države članice obvezne su osigurati kriminalizaciju triju glavnih vrsta kaznenih djela, ako su počinjena s namjerom:

1) kaznena djela „izrade": članak 3. stavak 1. točka (a): prijevarna izrada ili izmjena novca;
2) kaznena djela „distribuiranja": članak 3. stavak 1. točka (b): prijevarno puštanje u optjecaj krivotvorenog novca; i (c) uvoz, izvoz, prijevoz, primanje ili pribavljanje krivotvorenog novca s ciljem njegova puštanja u optjecaj uz znanje o tome da se radi o krivotvorini;
3) kaznena djela „pripremanja": članak 3. stavak 1. točka (d) izrada, primanje, pribavljanje ili posjedovanje i. sredstava posebno prilagođenih krivotvorenju ili izmjeni novca; ii. sigurnosnih obilježja.

U nacionalnom pravu svih država članica zahtijeva se namjera za počinjenje kaznenog djela iz Direktive. U Direktivi se od država članica ne zahtijeva da kaznena djela počinjena nepažnjom propišu kažnjivima. Nijedno nacionalno pravo država članica ne uključuje kaznena djela navedena u Direktivi koja su počinjena nepažnjom.

3.2.1. Kaznena djela izrade – članak 3. stavak 1. točka (a)

Člankom 3. stavkom 1. točkom (a) propisano je da je prijevarna izrada ili izmjena novca, bez obzira na primijenjena sredstva, kažnjiva kao kazneno djelo.

Većina država članica propisno je prenijela tu odredbu. Većina država članica nije izričito prenijela tekst Direktive: za prvi element, „izrada", upotrijebljeni su sljedeći sinonimi:

patvori, krivotvori, izrađuje lažni novac, izrađuje, imitira i reproducira. Element „izmjena” u nekim je slučajevima prenesen kao: falsificira, patvori, krivotvori. U nekim je slučajevima upotrijebljen samo jedan opći pojam za obje radnje, kao što je krivotvorenje ili izrada.

Neke su države članice sastavnim elementima kaznenog djela iz nacionalnog prava dodale element izravne namjere za daljnje radnje. Te države članice, uz krivotvorenje novca, zahtijevaju namjeru „stavljanja u optjecaj krivotvorenog novca kao stvarnog i neizmijenjenog”, „puštanja u optjecaj (krivotvorenog novca) kao pravog ili valjanog”, „širenja tog novca kao zakonskog sredstva plaćanja”, „puštanja u optjecaj (krivotvorenog novca)”, „njegove upotrebe kao navodno zakonitog i autentičnog”, „njegova stavljanja u optjecaj” i „stavljanja u optjecaj”.

Utvrđena su dva problema u pogledu prenošenja: jedna je država članica kriminalizirala samo velike vrijednosti krivotvorenog novca (vrijednost deset puta veću od mjesečne minimalne plaće u toj državi članici). Druga je država članica kriminalizirala izmjenu novca samo ako to dovodi do više vrijednosti.

3.2.2. Kaznena djela distribuiranja – članak 3. stavak 1. točka (b)

U skladu s člankom 3. stavkom 1. točkom (b) prijevarno puštanje u optjecaj krivotvorenog novca kažnjivo je kao kazneno djelo ako je počinjeno s namjerom.

Velika većina država članica prenijela je tu odredbu Direktive. U brojnim državama članicama terminologija upotrijebljena u aktima o prenošenju nešto se razlikuje od Direktive: umjesto „puštanje” često se upotrebljava pojam „stavljanje” ili „davanje u optjecaj”. Druge države članice upotrebljavale su pojmove „bavi se s” i „distribuira”, „prijenos”, „distribuirati” ili „upotrebljavati”.

Problemi u pogledu prenošenja postoje u dvjema državama članicama: jedna država članica ograničuje kriminalizaciju na slučajeve u kojima se krivotvoreni novac stavlja u optjecaj i počinitelj zna da je dobio krivotvoreni novac prije nešto što ga je stavio u optjecaj. Riječ je o dodatnom uvjetu kojim se ograničuje opseg odredbe koji se ne može opravdati ni kao uvjet koji je obuhvaćen mogućnošću iz članka 5. stavka 5. U drugoj državi članici kriminalizacija ovisi o vrijednosti distribuiranih krivotvorina koja mora iznositi najmanje deset minimalnih plaća.

3.2.3. Kaznena djela distribuiranja – članak 3. stavak 1. točka (c)

U skladu s člankom 3. stavkom 1. točkom (c) uvoz, izvoz, prijevoz, primanje ili pribavljanje krivotvorenog novca s ciljem njegova puštanja u optjecaj uz znanje o tome da se radi o krivotvorini kažnjivo je kao kazneno djelo ako je počinjeno s namjerom.

Velika većina država članica prenijela je tu odredbu. Brojni elementi te odredbe nisu uvijek doslovno ili izričito preneseni. Umjesto toga, u brojnim se slučajevima upotrebljava drukčija ili šira terminologija za nekoliko pojedinačnih radnji opisanih u Direktivi.

Problemi u pogledu usklađenosti postoje u trima državama članicama u kojima elementi uvoza, izvoza, primanja i pribavljanja uopće nisu obuhvaćeni.

Zahtjev da je kazneno djelo počinjeno „uz znanje o tome da se radi o krivotvorini" izričito je prenesen u dvjema državama članicama. U drugim državama članicama taj element proizlazi iz šireg konteksta, uzimajući u obzir i opće odredbe nacionalnog kaznenog prava.

3.2.4. Kaznena djela pripremanja – članak 3. stavak 1. točka (d)

U skladu s člankom 3. stavkom 1. točkom (d) neovlaštena izrada, primanje, pribavljanje ili posjedovanje i. uređaja, predmeta, računalnih programa i podataka te svih drugih sredstava posebno prilagođenih krivotvorenju ili izmjeni novca; ii. sigurnosnih obilježja kao što su hologrami, vodeni žigovi ili drugi sastavni dijelovi novca koji služe za zaštitu od krivotvorenja, kažnjivo je kao kazneno djelo ako je počinjeno s namjerom.

U Direktivi se zahtijeva da se kaznena djela pripremanja na temelju članka 3. stavka 1. točke (d) prenesu kao samostalna kaznena djela, što znači da ne mogu biti obuhvaćena općom odredbom o sudioništvu, pokušaju ili poticanju ili upućivanjem na glavna kaznena djela utvrđena u članku 3. Direktive. Dvanaest država članica nije prenijelo nijedno kazneno djelo navedeno u članku 3. stavku 1. točki (d) Direktive kao samostalno kazneno djelo, nego zahtijevaju i počinjenje glavnih kaznenih djela izrade i distribuiranja iz članka 3. Jedna država članica uopće nije prenijela članak 3. stavak 1. točku (d).

U pogledu „neovlaštene izrade, primanja, pribavljanja ili posjedovanja" problemi postoje u dvjema državama članicama jer u jednom slučaju elementi „primanja i pribavljanja" nisu u cijelosti obuhvaćeni pojmom „nabavljanja za sebe", a u drugom slučaju ti elementi uopće nisu navedeni u nacionalnom zakonodavstvu i ne mogu se pretpostaviti.

Osim što nisu prenijele članak 3. stavak 1. točku (d) Direktive kao samostalna kaznena djela, neke države članice imaju dodatne probleme u vezi s člankom 3. stavkom 1. točkom (d) podtočkom i.

3.2.5. Korištenje zakonitih postrojenja – članak 3. stavak 2.

U skladu s člankom 3. stavkom 2. kaznena odgovornost za radnje iz članka 3. stavka 1. točaka (a), (b) i (c) proširuje se na slučajeve u kojima se zakonita prostrojenja ili materijali koriste za izradu novca, no uz kršenje prava u skladu s kojima ili uvjeta pod kojima nadležna tijela smiju izdavati novčanice ili kovanice.

Iako je većina država članica, uglavnom izričito, prenijela tu odredbu, četiri države članice nisu je prenijele. U nizu drugih država članica mjere za prenošenje u nacionalno zakonodavstvo nisu jasne jer se ne upućuje na kršenje prava u skladu s kojima ili uvjeta pod kojima nadležna tijela smiju izdavati novčanice ili kovanice ili se ne upućuje na sve radnje određene u članku 3. stavku 1. točkama (a), (b) i (c) Direktive. Neke države članice, protivno Direktivi, ograničavaju kaznenu odgovornost na radnje osoba koje su ovlaštene izrađivati zakoniti novac.

3.2.6. Novčanice i kovanice koje još nisu izdane – članak 3. stavak 3.

Na temelju članka 3. stavka 3. svi oblici postupanja iz članka 3. stavaka 1. i 2. Direktive kažnjivi su i u pogledu novčanica i kovanica koje još nisu izdane, ali su određene za stavljanje u optjecaj kao zakonsko sredstvo plaćanja.

Većina je država članica, uglavnom izričito, prenijela tu odredbu. Pet država članica uopće je nije prenijelo.

3.3. Poticanje, sudioništvo i pokušaj (članak 4.)

Člankom 4. stavkom 1. propisuje se kriminalizacija poticanja i sudioništva u pogledu svih kaznenih djela na temelju članka 3. Direktive.

U skladu s člankom 4. stavkom 2. i pokušaj je kažnjiv kao kazneno djelo, ali samo u pogledu kaznenih djela izrade i distribuiranja, ali ne i kaznenih djela pripremanja.

Odredbe općeg dijela kaznenih zakona većine država članica usklađene su s tim zahtjevima. Nekoliko država članica unijelo je posebno upućivanje na kriminalizaciju pokušaja za svako pojedinačno kazneno djelo opisano u Direktivi.

3.4. Sankcije za fizičke osobe (članak 5.)

Na temelju članka 5. stavka 1. države članice obvezne su osigurati djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće kaznene sankcije za sve oblike kaznenih djela na temelju članaka 3. i 4. Direktive.

Na temelju članka 5. stavka 2. kaznena djela iz članka 3. stavka 1. točke (d) (**kaznena djela pripremanja**), iz članka 3. stavka 2. i iz članka 3. stavka 3. u vezi s člankom 3. stavkom 1. točkom (d) kažnjiva su najtežom sankcijom koja uključuje i mogućnost zatvorske kazne.

Na temelju članka 5. stavka 3. kaznena djela iz članka 3. stavka 1. točke (a) (**kaznena djela izrade**) i članka 3. stavka 3. u vezi s radnjama iz članka 3. stavka 1. točke (a) kažnjiva su kaznom zatvora u najduljem trajanju od najmanje osam godina.

Na temelju članka 5. stavka 4. kaznena djela iz članka 3. stavka 1. točaka (b) i (c) (**kaznena djela distribuiranja**) i članka 3. stavka 3. u vezi s radnjama iz članka 3. stavka 1. točaka (b) i (c) kažnjiva su kaznom zatvora u najduljem trajanju od najmanje pet godina.

3.4.1. Djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće sankcije – članak 5. stavak 1.

Usklađenost s člankom 5. stavkom 1. mjerena je s obzirom na sljedeće:

a) razinu sankcija istovjetnih kaznenih djela, kao što je krivotvorenje nenovčanih sredstava plaćanja ili pranje novca;
b) druge vrste kaznenih djela u odgovarajućem nacionalnom pravu za koje je predviđena ista razina sankcija.

Sve države članice usklađene su s općim kriterijima ocjenjivanja. Međutim, za djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće sankcije na temelju Direktive potrebna je i usklađenost s razinom sankcija utvrđenom u člancima 5. stavcima od 2. do 4.

3.4.2. Najteža sankcija koja uključuje zatvorsku kaznu za kaznena djela pripremanja – članak 5. stavak 2.

Gotovo sve države članice predvidjele su zatvorsku kaznu kao sankciju za kaznena djela pripremanja.

3.4.3. Sankcija u najduljem trajanju od najmanje osam godina – članak 5. stavak 3.

U pogledu članka 5. stavka 3. – (kaznena djela izrade) trinaest država članica pravilno je prenijelo Direktivu, tj. te su države članice u nacionalnom pravu predvidjele kaznu zatvora u najduljem trajanju od najmanje osam godina za neke od slučajeva utvrđenih Direktivom.

Problemi u pogledu prenošenja postoje u nizu država članica koje su najtežu sankciju od najmanje osam godina predvidjele samo za „teške" oblike kaznenog djela izrade i/ili su za „blaže" slučajeve i/ili slučajeve u kojima se primjenjuju olakotne okolnosti predvidjele najteže sankcije u trajanju kraćem od osam godina. U nekima od tih država članica postoje definicije „težeg" odnosno „blažeg" slučaja u kojem se primjenjuju olakotne okolnosti, dok u drugima ne postoje. U svakom slučaju najteža sankcija u trajanju od osam godina Direktivom nije ograničena samo na određene kategorije kaznenih djela (teška kaznena djela ili djela koja nisu prekršaji) iz članka 5. stavka 3.

3.4.4. Sankcija u najduljem trajanju od najmanje pet godina – članak 5. stavak 4.

U pogledu članka 5. stavka 4. – (kaznena djela distribuiranja) jedanaest država članica usklađeno je s tom odredbom, tj. predvidjele su kaznu zatvora u najduljem trajanju od pet godina za navedena kaznena djela distribuiranja.

U nizu država članica postoje problemi u pogledu prenošenja slični problemima prethodno opisanima u odjeljku o članku 5. stavku 3.: neke države članice predviđaju kaznu zatvora u najduljem trajanju od manje od pet godina ili predviđaju kaznu zatvora kraću od pet godina za „blaže" ili „vrlo blage" slučajeve ili slučajeve u kojima postoje „olakotne" okolnosti. Jedna država članica primjenjuje kaznu zatvora kraću od pet godina kao najtežu sankciju za kaznena djela povezana s distribuiranjem krivotvorenih metalnih kovanica, odnosno samo najviše šest mjeseci ili novčanu kaznu i kaznu zatvora u najduljem trajanju od godinu dana. Jedna država članica ne predviđa kaznu zatvora za primanje krivotvorenog novca.

3.4.5. Opcionalna klauzula (krivotvoreni novac primljen bez znanja da se radi o krivotvorenom novcu, ali je dalje širen uz znanje o tome da je krivotvoren) – članak 5. stavak 5.

U skladu s člankom 5. stavkom 5., u pogledu kaznenih djela iz članka 3. stavka 1. točke (b) – (kaznena djela distribuiranja), države članice mogu predvidjeti djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće kaznene sankcije osim onih iz članka 5. stavka 4., uključujući novčane kazne i kazne zatvora, ako je krivotvoreni novac primljen bez znanja da se radi o krivotvorenom novcu, ali je dalje širen uz znanje o tome da je krivotvoren. Osamnaest država članica iskoristilo je tu opciju.

Među državama članicama koje su primijenile tu opciju različite sankcije mogu se primijeniti umjesto onih uvedenih u stavku 4., kao što je drukčija (kraća) kazna zatvora, novčane kazne ili drugi oblici ograničenja.

3.5. Odgovornost pravnih osoba (članak 6.)

U članku 6. stavku 1. utvrđena je obveza država članica da osiguraju da pravne osobe mogu biti odgovorne za kaznena djela iz članaka 3. i 4. koja u njihovu korist počini bilo koja osoba koja ima određene odgovornosti u toj pravnoj osobi, odnosno:

a) ovlast za zastupanje pravne osobe;
b) ovlast za donošenje odluka u ime pravne osobe;
c) ovlast za provedbu kontrole unutar pravne osobe.

Člankom 6. stavkom 2. propisuje se odgovornost pravne osobe i kada je počinjenje kaznenog djela iz članaka 3. i 4. omogućeno zbog izostanka nadzora ili kontrole od strane osobe iz članka 6. stavka 1.

Člankom 6. stavkom 3. propisuje se da kaznena odgovornost pravne osobe ne isključuje kaznenu odgovornost fizičke osobe koja je počinila kazneno djelo iz članaka 3. i 4.

3.5.1. Odgovornost pravnih osoba – članak 6. stavak 1.

Sve su države članice uspostavile sustave kojima se osigurava da pravne osobe mogu biti odgovorne za ta kaznena djela.

Velika većina država članica ograničila je kaznenu odgovornost pravnih osoba na kaznena djela koja su počinile osobe koje imaju određene odgovornosti u toj pravnoj osobi, u skladu s Direktivom. Iako je više država članica Direktivu prenijelo doslovno ili gotovo doslovno, druge su, umjesto da su opisale odgovornosti, odlučile opisati položaje i funkcije u pravnoj osobi (kao što su upravitelj, član uprave ili statutarnog tijela, viši službenik ili slično). U tim su slučajevima, u skladu s predmetnim nacionalnim pravom, relevantni položaji povezani s pravom odnosno ovlasti za zastupanje pravne osobe radi donošenja odluka ili izvršavanja nadzora u toj pravnoj osobi.

Nekoliko država članica odabralo je vrlo općenite pojmove kao što su „voditelji", „odgovorne osobe", „osobe koje djeluju u ime pravne osobe" ili je primijenilo „doktrinu razumne raspodjele" kako bi utvrdilo odgovornost pravnih osoba.

3.5.2. Kaznena odgovornost pravnih osoba u slučajevima izostanka nadzora ili kontrole – članak 6. stavak 2.

Većina država članica prenijela je članak 6. stavak 2.

3.5.3. Kaznena odgovornost pravnih osoba koja ne isključuje odgovornost fizičkih osoba – članak 6. stavak 3.

Velika većina država članica prenijela je članak 6. stavak 3.

3.6. Sankcije za pravne osobe (članak 7.)

Člankom 7. propisuje se da države članice osiguravaju djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće sankcije za pravne osobe, koje uključuju kaznene ili nekaznene novčane kazne. Države članice mogu predvidjeti i druge nenovčane sankcije. Točke od (a) do (e) tog članka sadržavaju neiscrpne opcije tih dodatnih sankcija.

Usklađenost s člankom 7. ocijenjena je s obzirom na sljedeće:

a) razinu sankcija istovjetnih kaznenih djela, kao što je krivotvorenje nenovčanih sredstava plaćanja ili pranje novca;
b) druge vrste kaznenih djela u odgovarajućem nacionalnom pravu za koje je predviđena ista razina sankcija.

Kad je riječ o točki (a), razina sankcija istovjetnih kaznenih djela trebala bi biti u rasponu kaznenih djela krivotvorenja iz Direktive. Kad je riječ o točki (b), kaznena djela za koja se predviđa ista razina sankcija kao za kaznena djela krivotvorenja iz Direktive trebaju biti istovjetna ili slična kaznenim djelima krivotvorenja s obzirom na težinu ili opasnost za javna dobra ili interese.

Ako, kao u većini država članica, razina novčanih kazni nije povezana s imovinskom koristi od kaznenog djela ili prometom pravne osobe te ako se razina novčanih kazni smatra niskom, uzete su u obzir opcionalne sankcije. Ako su u predmetnom nacionalnom pravu osim novčanih kazni predviđene i dodatne kumulativne sankcije (npr. ukidanje prava na javne naknade ili pomoć, sudski nalog za likvidaciju itd.), smatralo se da je, načelno, sustav sankcija u toj državi članici u skladu sa zahtjevima Direktive.

S obzirom na te kriterije velika većina država članica prenijela je članak 7. Direktive. Samo jedna država članica nije povezala razinu novčanih kazni s imovinskom koristi od kaznenog djela i nije predvidjela kumulativne sankcije uz novčane kazne.

3.7. Jurisdikcija (članak 8.)

Na temelju članka 8. stavka 1. države članice obvezne su uspostaviti jurisdikciju nad kaznenim djelima iz članaka 3. i 4., u skladu sa sljedećim:

a) teritorijalnim načelom (kaznena djela potpuno ili djelomično počinjena na državnom području države članice);
b) načelom aktivnog personaliteta (kaznena djela počinio je državljanin države članice).

Člankom 8. stavkom 2. predviđena je izvanteritorijalna nadležnost te su države članice čija je valuta euro obvezne uspostaviti jurisdikciju i za kaznena djela počinjena izvan njihova državnog područja, barem kad se ona odnose na euro i

a) kada se počinitelj nalazi na državnom području te države članice i nije izručen;
b) kada se krivotvoreni novac nalazi na državnom području te države članice.

U članku 8. stavku 2. drugom podstavku navodi se da su u pogledu kaznenih djela izrade (članak 3. stavak 1. točka (a)) i kaznenih djela povezanih s kaznenim djelima izrade (na temelju članka 3. stavaka 2. i 3. te članka 4.) te države članice obvezne osigurati da njihova jurisdikcija ne podliježe uvjetu da ta ponašanja moraju, na mjestu na kojem su počinjena, predstavljati kazneno djelo.

3.7.1. Teritorijalno načelo – članak 8. stavak 1. točka (a)

Sve su države članice uspostavile teritorijalno načelo kako je utvrđeno u članku 8. stavku 1. točki (a) izričitim općim odredbama u skladu s kojima su kaznena djela potpuno počinjena na njihovu državnom području u njihovoj jurisdikciji. Nacionalno pravo većine država članica sadržava izričite odredbe kojima se jurisdikcija proširuje i na kaznena djela „djelomično" počinjena na njihovu državnom području. U drugim državama članicama moglo bi se zaključiti da su obuhvaćene obje mogućnosti jer ne postoji razlika između „potpuno" ili „djelomično".

Gotovo su sve države članice pravilno prenijele načelo aktivnog personaliteta kako je utvrđeno u članku 8. stavku 1. točki (b). Općenito, države članice zahtijevaju da je počinitelj njihov državljanin u trenutku počinjenja kaznenog djela. Neke države članice svoju su jurisdikciju proširile i na osobe koje su stekle njihovo državljanstvo nakon počinjenja kaznenog djela.

Problemi u pogledu članka 8. stavka 1. točke (a) postoje, na primjer, ako su, u skladu s aktom o prenošenju, djela djelomično počinjena na državnom području isključena iz nacionalne jurisdikcije ako se počinitelj nalazi u inozemstvu.

3.7.2. Izvanteritorijalna nadležnost – članak 8. stavak 2.

Velika većina država članica čija je valuta euro prenijela je članak 8. stavak 2. točku (a). Većina država članica izričito upućuje na sve elemente odredbe Direktive, uključujući

činjenicu da počinitelj nije izručen. U drugim državama članicama smatra se da su postojeće odredbe o jurisdikciji dovoljno široke da obuhvaćaju sve elemente članka 8. stavka 2. točke (a).

Velika većina država članica uopće nije prenijela članak 8. stavak 2. točku (b).

Većina država članica prenijela je članak 8. stavak 2. drugi podstavak. U nekim je državama članicama jurisdikcija uspostavljena (izričito ili implicitno) neovisno o tome je li djelo kazneno djelo u državi u kojoj je počinjeno, a u nekima postoji izričita iznimka od općeg načela dvostruke kažnjivosti za kaznena djela iz Direktive koja su prenesena u nacionalno pravo.

Problemi u pogledu prenošenja postoje u nekim državama članicama koje primjenjuju načelo dvostruke kažnjivosti na kaznena djela iz Direktive, tj. uvijek zahtijevaju da su djela kaznena djela i u mjestu u kojem su počinjena. U drugoj državi članici zahtjev u pogledu dvostruke kažnjivosti izuzima se samo ako se kaznenim djelom krše interesi država članica ili ako se počinitelj ne može izručiti.

3.8. Istražni alati (članak 9.)

Na temelju članka 9. države članice obvezne su poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da djelotvorni istražni alati, kao što su oni kojima se koristi u slučajevima organiziranog kriminala ili drugim slučajevima teškog kriminala, budu dostupni osobama, jedinicama ili službama koje su odgovorne za istraživanje ili kazneni progon kaznenih djela iz članaka 3. i 4.

U većini država članica mogućnost primjene najdrastičnijih istražnih mjera ovisi o razini kazni koje se mogu izreći za određenu kategoriju kaznenih djela. U zakonodavstvu drugih država članica izričito se upućuje na kaznena djela na koja se primjenjuju određene istražne mjere.

Istražne mjere dostupne za teška kaznena djela u svim državama članicama uključuju presretanje komunikacije, tajni nadzor, uključujući elektronički nadzor, praćenje bankovnih računa i druge financijske istrage. U pojedinim državama članicama ili nekoliko njih postoje i drugi istražni alati, u skladu s njihovim nacionalnim pravom.

Većina država članica prenijela je tu odredbu. Problemi postoje ako su određeni istražni alati primjenjivi na kreditnu instituciju, pružatelje platnih usluga i druge gospodarske subjekte iz članka 6. stavka 1. Uredbe 1338/2001, ali ne i na druge „osobe" (npr. fizičke i pravne osobe).

U nekim državama članicama kaznena djela pripremanja iz članka 3. stavka 1. točke (d) Direktive uopće ne ispunjuju uvjete za istražne mjere za teška kaznena djela ili ispunjuju uvjete samo za neke dostupne istražne mjere za teška kaznena djela. Nekoliko je država članica, protivno Direktivi, uvelo „blage" oblike kaznenih djela na temelju Direktive koji, u skladu s nacionalnim pravom, ne ispunjuju uvjete za primjenu istražnih alata koji se upotrebljavaju za teška kaznena djela.

3.9. Obveza slanja krivotvorenih novčanica i kovanica eura na analizu i otkrivanje krivotvorina (članak 10.)

U članku 10. od nadležnih tijela u državama članicama zahtijeva se da tijekom kaznenih postupaka bez odgode dopuste provjeru krivotvorenih novčanica i kovanica eura, a koju provode nacionalni centri za analizu i nacionalni centri za analizu kovanica radi analize, utvrđivanja i otkrivanja daljnjih krivotvorina. Nadležna tijela trebala bi bez odgode, a najkasnije čim se donese konačna odluka o kaznenim postupcima, poslati neophodne uzorke.

Samo je sedam država članica tu odredbu prenijelo u svoje nacionalno pravo. Velika većina država članica nije tu odredbu prenijela na odgovarajući način. Iako neke države članice uopće nisu prenijele tu odredbu, većina država članica imala je problema s potpunim prenošenjem pojedinačnih elemenata odredbe. Većina problema s prenošenjem postoji u pogledu i. odgode roka u kojem se mora poslati krivotvoreni novac i ii. svrhe (analize, utvrđivanja i otkrivanja daljnjih krivotvorina) u koju se krivotvoreni novac treba provjeriti.

3.10. Statistika (članak 11.)

Na temelju članka 11. države članice obvezne su najmanje svake dvije godine Europskoj komisiji poslati statističke podatke.

Velika većina država članica nije uopće prenijela tu odredbu ili nije to učinila na odgovarajući način. Većina je država članica 2018. na zahtjev Komisije poslala statističke materijale koji postoje u njihovim nacionalnim bazama podataka. U nekim bi se državama članicama točnost statističkih podataka i koordinacija među različitim tijelima država članica nadležnima za prikupljanje tih podataka mogle dodatno poboljšati.

4. ZAKLJUČCI

Direktiva je uvedena u cilju jačanja pravnog okvira odredbama o razini sankcija, istražnim alatima te o analizi, utvrđivanju i otkrivanju krivotvorenih novčanica i kovanica eura tijekom sudskih postupaka.

Općenito, Direktiva pruža dodanu vrijednost EU-a povećanjem razine kaznenopravne zaštite eura, ali i drugih valuta od krivotvorenja uz poboljšane odredbe o razini sankcija, istražnim alatima te o analizi, utvrđivanju i otkrivanju krivotvorenih novčanica i kovanica eura tijekom sudskih postupaka.

Većina država članica propisno je prenijela članke 3. i 4. Direktive o kriminalizaciji određenih kaznenih djela, odredbe članka 5. o kaznama kojima se uvodi najteža sankcija od najmanje pet godina za distribuiranje i najteža sankcija od najmanje osam godina za izradu

krivotvorenog novaca te odredbu članka 9. na temelju koje su države članice obvezne osigurati mogućnost primjene određenih istražnih alata.

Na temelju ocjene vidljivo je da trenutačno nije potrebno revidirati Direktivu, nego da bi trebalo poboljšati njezinu primjenu. Općenito, većina je država članica prenijela većinu odredbi Direktive. Međutim, gotovo sve države članice imaju problema s prenošenjem jedne odredbe ili nekoliko njih, kako je navedeno u prethodnim odjeljcima.

Komisija će nastaviti ocjenjivati usklađenost država članica s Direktivom i poduzet će sve odgovarajuće mjere kako bi se njezine odredbe poštovale u cijeloj Europskoj uniji.